

Caprimulgus

Vogelwerkgroep
Midden Overijssel

Lammertink
SCHILDERSBEDRIJF

Vonderweg 29a - 7468 DC Enter
Tel. (0547) 38 13 77 - Fax (0547) 38 35 11

Nachtzwaluw

Caprimulgus

Tijdschrift van de Vogelwerkgroep Midden Overijssel

De werkgroep, opgericht op 17 januari 2001, is een onafhankelijke vereniging die zich bezighoudt met vogelonderzoek en -bescherming. Zij organiseert excursies naar vogelgebieden in en buiten de regio en geeft voorlichting over vogels.

Redactie:

Jos van Tongeren
Wilma Wijnen
Roel Janssen

Adres:

Galenshoeve 21
8052 AV Hattem
tel.: 038-4445419
e-mail:

info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

website:

www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Kopij voor het volgende
nummer inleveren vóór:

15 maart - april
15 juni - juli
15 sep - oktober
15 dec - januari

Bij voorkeur per e-mail
naar:

info@wilmawijnen.nl

Tabellen en grafieken
apart aanleveren als
Word- of Excel-document.

Jaargang 19, nummer 4 oktober 2020

Inhoud

Bestuurlijk	4
Verslag nachtzwaluwtelling 2020	6
Boskap Rob Bijlsma	12
Uit de media	15
Uit het veld	17
Mystery Bird	20

Bestuurlijk

Het VMO-werkgebied wordt Nationaal Park!

Begin september werd het regionale nieuws beheerst door berichten over uitbreiding van het huidige Nationaal Park de Sallandse Heuvelrug naar een nieuw te vormen park 'Sallandse Heuvelrug en Twents Reggedal'. Vijftien partijen, waaronder gemeenten, LTO Noord, Natuurmonumenten, Landschap Overijssel, Waterbedrijf Vitens en de waterschappen, werken aan het plan om het Nationaal Park uit te breiden met een gebied dat zes gemeenten beslaat: Raalte, Hellendoorn, Hof van Twente, Wierden, Twenterand en Ommen. Daarmee vallen straks natuurgebieden als de Lemelerberg, Boetelerveld, Luttenberg, Hoge Hexel en de Borkeld binnen het Nationaal Park. Dat geldt ook voor het stroomgebied van de Regge. En laat dat gebied nou ongeveer samenvallen met ons werkgebied, ha ha ha. De naam van het nieuwe park bekt natuurlijk niet lekker en ik stel voor 'Nationaal Park Midden-Overijssel'. Het park heeft al een eigen vogelwerkgroep!

"Het gebied van Ommen tot Markelo en Raalte tot Almelo heeft één ontstaansgeschiedenis", zegt Adri Ooms. Als programmacoördinator is hij nauw betrokken bij het plan. "We moeten het ook als één systeem zien." Ik ben het daar helemaal mee eens, tenminste als hij het natuurlijke (water)systeem bedoelt. Er zal echter nog heel wat water door de Regge moeten stromen voordat het zo ver is. Een gedeputeerde zette de valse toon door meteen de landbouw in bescherming te nemen en gerust te stellen met de woorden dat er geen uitbreiding van natuurgebieden komt, recreatieondernemers en marketeers zien alleen euro's binnen stromen en hebben niet in de gaten dat de kip al geslacht is voordat ze uit het ei is gekropen. Zorg eerst maar eens voor eieren en een levensvatbare kip.... Een valse start ook, want wederom wordt het beeld gecreëerd dat economie en natuur elkaar uitsluiten/tegenover elkaar staan. Beter ware het te spreken over kansen voor natuur inclusieve economie (w.o. landbouw). Nee, we kunnen als groene clubs niet rustig achteroverleunen en denken dat het vanzelf goed komt voor de kernwaarde van een Nationaal Park: natuur in optima forma!

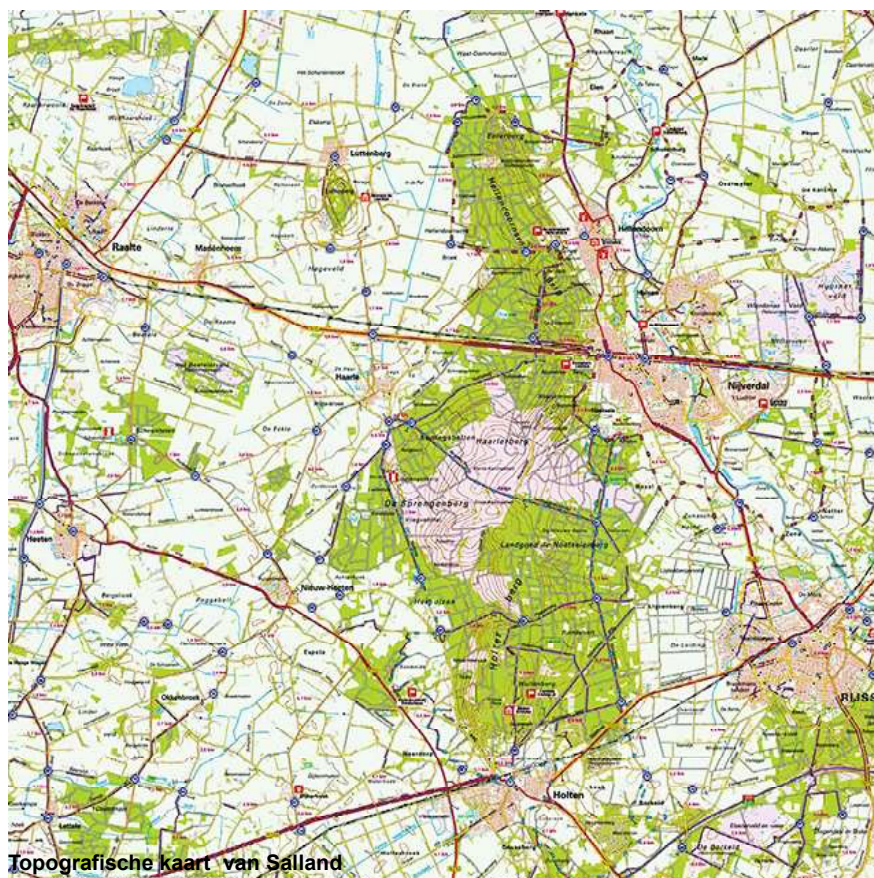
Toch ben ik voorzichtig optimistisch. Een paar jaar geleden was ik vanuit Vogelbescherming betrokken bij het opstellen van een "houtskoolschets" voor het heide- en hoogveensysteem in Midden-Overijssel. Achter de schermen is vervolgens blijkaar toch gewerkt aan een concretiseringsslag. En dat nadat in 1989! In het soortbeschermingsplan Korhoen al gesproken werd over verbinden van natuurgebieden rond het huidige Nationaal Park....

Er dient zich een prachtige kans om een aantal probleemdossiers in Midden-Overijssel in een keer aan te pakken: stikstof, verdroging, achteruitgang biodiversiteit, niet-duurzaam toerisme.

Belangrijk is dat eerst de natuurgebieden (bos, Reggedal, heide-hoogveen-systeem) op orde, vitaal en robuust en onderling verbonden zijn via ecologische verbindingzones (die zijn ooit al gepland, maar nooit geëffectueerd) en dat vervolgens vormen van duurzaam medegebruik daarin in gepast worden. Voor de Vogelwerkgroep Midden-Overijssel een uitgelezen kans om ons steentje bij te dragen! Help jij ook mee?

Gerrit Dommerholt

Voorzitter VMO

Verslag nachtzwaluw telling 2020

Vogelwerkgroep Midden Overijssel (VMO)
Gerrit J.G. Dommerholt
augustus 2020

Resultaten van de 26^e opeenvolgende telling naar het voorkomen van de nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) op de Sallandse Heuvelrug

Colofon

Publicatie en gebruik van de gegevens in dit verslag mag, maar alleen onder vermelding van “**Verslag nachtzwaluw telling Sallandse Heuvelrug 2020, Vogelwerkgroep Midden Overijssel (VMO) - G.J.G.Dommerholt**”

Inleiding

Dit jaar is voor de 26^e achtereenvolgende keer een nachtzwaluwinventarisatie gehouden op de gehele Sallandse Heuvelrug (SH). De telling werd georganiseerd door de Vogelwerkgroep Midden Overijssel (VMO). Hierbij werden tijdens drie avonden alle heidevelden en bos/heideranden op de SH op het voorkomen van de nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) onderzocht. Het blijft interessant om deze soort jaarlijks te volgen omdat zijn biotoop, als gevolg van maatregelen in het kader van het Soortbeschermingsplan Korhoen (1991), nog steeds verandert. Vanaf 1995 is het aantal territoria spectaculair toegenomen. De soort is de laatste jaren ook landelijk in opmars. Dus naast een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van het broedbiotoop op de SH spelen mogelijk ook andere zaken, zoals omstandigheden in de overwinteringsgebieden en/of klimatologische factoren in het broedgebied, een rol.

Omvang biotoop

Het heideareaal is dit jaar vanwege boskap uitgebreid en bedraagt ca. 1457 ha en betreft de volgende deelgebieden (Sovonplots):

plotnr	gebied	opp (ha)
4924	Haarlerberg	400
4925	Rietslenk	115
4926	Wolfsslenk/Noetselveld	286
4927	Hexel	90
4932	Holterheide	90
4933	Numendal	41
10971	Hellendoornseberg	13
10972	Holterberg	2
4928	Palthe	67
4929	Sprengenberg	186
4930	Oasekop	105
4931	Varkensbos	63
	totaal heidegebied	1457

Onderzoek

Interessante vragen zijn hoe de aantallen zich verhouden tot vorige jaren en wat eventuele oorzaken van stijging of daling zouden kunnen zijn. We weten dat het niet goed gaat met de insecten op de heide en een soort als heispanner (stapelvoedsel voor het korhoen en wellicht ook nachtzwaluw) nog maar in lage dichtheden voorkomt (resultaten jaarlijks onderzoek P. ten Den). De nachtzwaluw houdt zich er prima stand. Zou dit dan puur komen door de gunstige landelijke trend of gunstige omstandigheden in Afrika?

Methode

Op de vrijdagen 19 juni, 26 juni en 3 juli 2020 werd van 22:00-24:00u geteld.

Dit jaar waren ca. 40 tellers actief verdeeld over 24 telposten.

Medewerking aan de telling werd gegeven door leden van de IVN-vogelwerkgroep uit Nijverdal, medewerkers van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, overige vrijwilligers en leden van de organiserende vereniging VMO.

De telling is als simultaantelling uitgevoerd, waarbij uiteraard gestreefd werd naar uitsluitende waarnemingen. Om dubbeltellingen te voorkomen hebben tellers tijdens en na de telling overleg. Hierbij is van belang dat tijdregistratie van de waarnemingen nauwkeurig gebeurt.

De volgende waarnemingen van nachtzwaluwen werden, met exact tijdstip, genoteerd en ingetekend op veldkaarten:

1. Geslacht
2. Triller
3. Roep "kwoiek kwoiek"
4. Vleugelklappen
5. Zicht (vliegen, rusten)

Weersomstandigheden

Voor een goed telresultaat zijn de weersomstandigheden van groot belang. Nachtzwaluwen zijn vooral actief bij warm weer met weinig wind. De tellingen van 2020 zijn onder bijzonder goede klimatologische omstandigheden verlopen.

Resultaten

Dit jaar werd op 5 mei de eerste zingende man op de SH waargenomen.

Dit jaar zijn op de gehele Sallandse Heuvelrug **122 territoria** vastgesteld. Een stijging met 14 ten opzichte van 2019 en hoogste aantal sinds de start van de simultaantellingen in 1995.

In onderstaande tabel is het aantal territoria per telgebied weergegeven en is te lezen hoe deze zich verhouden tot de tellingen van voorgaande jaren,

Jaar	Oppervlakteheide(ha)	dichtheidper100 ha
1995	1050	2,7
1996	1050	3,2
1997	1050	3,0
1998	1050	4,2
1999	1050	4,1
2000	1250	3,0
2001	1250	3,3
2002	1250	3,8
2003	1250	4,5
2004	1250	4,2
2005	1250	4,5
2006	1250	5,0
2007	1250	5,0
2008	1275	4,8
2009	1285	5,0
2010	1285	4,7
2011	1305	5,5
2012	1305	5,3
2013	1305	5,4
2014	1305	7,5
2015	1305	6,8
2016	1305	7,4
2017	1305	7,8
2018	1305	7,6
2019	1457	7,4
2020	1457	8,4

Fig. 4 Dichtheid per 100 ha per jaar van de nachtzwaluwteeling (*Caprimulgus europaeus*) en oppervlakte heide (ha) op de Sallandse Heuvelrug

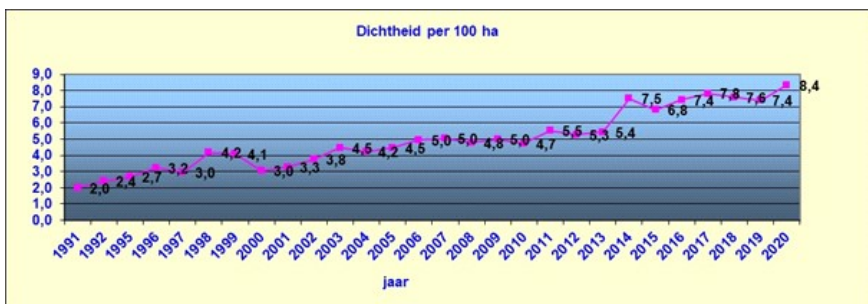

Fig. 5 Dichtheid per 100 ha per jaar van de nachtzwaluwteeling (*Caprimulgus europaeus*) op de Sallandse Heuvelrug

De dichtheid per 100 ha geschikt gebied in 2020 is **8,4**.

De nachtzwaluw heeft vanaf 1995 een mooie ontwikkeling doorgemaakt: werden er in 1995 nog maar 28 broedparen geteld, de laatste jaren steeg het aantal tot boven de 100 paren. Een deel kan worden toegeschreven aan areaal vergroting

door boskap. De in 1991 ingezette maatregelen tot behoud van het korhoen in Nederland hadden en hebben een positief effect op herstel en verbetering van het heidebiotoop en haar vogelbevolking op de Sallandse Heuvelrug.

Voornamelijk soorten als nachtzwaluw, geelgors, roodborsttapuit, grasmus, kneu en vanaf 2005 ook de grauwe klauwier hebben hiervan geprofiteerd, maar ook de houtsnip, een soort die tijdens de tellingen veelvuldig is waargenomen. Hoewel nadrukkelijk moet worden gesteld dat bij deze soorten ook landelijke tendensen een rol spelen.

Het grootste deel van de toename lijkt echter kwalitatief van aard: het is niet eenvoudig om aan te geven wat de exacte oorzaken van deze toename zijn. Zo is er de landelijke toename in de kerngebieden van de nachtzwaluw. Deze moet mogelijk los gezien worden van biotoopverbetering en kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door betere overleving in de overwinteringsgebieden beneden de Sahara en/of gunstige weersomstandigheden tijdens voor- en najaarstrek. Maar bijvoorbeeld ook door positieve klimatologische effecten in het Nederlandse broedgebied, waardoor het aanbod van grotere nachtinsecten (met name vlinders) in het biotoop groter is.

Fig. 6 Vergelijking toename aantal territoria t.o.v. toename heideareaal

Een vergelijking van de index van toename van territoria met de index van toename heideareaal laat zien dat de toename voor een belangrijk deel kwalitatief van aard is: bij gelijkblijvend areaal (ha) neemt het aantal territoria sinds 2000 nog steeds toe. Dat is bijvoorbeeld mooi te zien op de Haarlerberg: in 2019 leidde de boskap nog niet tot extra territoria. In 2020 steeg het aantal territoria in dit deel van het heidegebied met 6.

In 2019 zijn plannen gemaakt (Natuurmonumenten, Ruben Vermeer) voor een op te starten onderzoek naar terreingebruik (broeden, foerageren). Het lijkt ons namelijk interessant om meer te weten te komen over het foerageergebied en dieet van de soort op de heuvelrug. Om hier wat meer inzicht in te krijgen worden enkele nachtzwaluwen voorzien van een zender om deze gedurende een seizoen te volgen. Het is nog interessanter om het wellicht zelfs te verbreden met een soortgelijk onderzoek rondom roodborsttapuit, waar een vergelijkbaar fenomeen zich afspeelt.

draaihals

bonte strandloper

Door de bomenkap is het aantal broedende roofvogels in ‘zijn’ Drentse gebied met 50 tot 100 procent afgenomen, concludeert Rob Bijlsma. De ‘boomtopper’ verwijt de bosbeheerders vernieling van natuur.

JEAN-PIERRE GEELEN (Volkskrant) zaterdag 24 oktober 2020

Meer dan dertig jaar klom ‘roofvogelaar’ Rob Bijlsma (65) in boomtoppen rond zijn woonplaats in westelijk Drenthe, om roofvogels te observeren. 36.300 ‘velduren’ maakte hij, op 7.274 dagen. De autodidact, gelauwerd om zijn onderzoek en boekpublicaties, heeft de ontwikkelingen nauwgezet in kaart gebracht en komt met diagrammen en tabellen tot een snoeiharde conclusie in het tijdschrift De Takkeling, het orgaan van de Werkgroep Roofvogels Nederland, waarvan Bijlsma prominent vertegenwoordiger is. Met veel roofvogels ging het al slecht, maar de grootschalige kaalkap in de uitgestrekte bossen van zijn Drentse gebied is de hoofdoorzaak van afnames onder broedende roofvogels van 50 tot 100 procent, zo concludeert Bijlsma.

‘Zijn’ gebied, 4.660 hectare groot, wordt beheerd door Staatsbosbeheer (boswachterij Smilde en Vledder Aa), Natuurmonumenten (Berkenheuvel, inclusief Wapserveld) en Het Drentse Landschap (Vledder Aa, Doldersummerveld). In 2000 werd dat gebied omgevormd tot Nationaal Park Drents-Friese Wold. Sindsdien is volgens Bijlsma 36 procent van het bos van Smilde tegen de grond gegaan en 20 procent van Berkenheuvel. Alle zes soorten roofvogels die Bijlsma daar heeft zien broeden zijn tussen 1990 en 2020 sterk in aantal afgenomen. Het aantal wespendienven halveerde, de havik en buizerd namen met ruim 60 procent af, de sperwer met bijna 90 procent. De torenvalk en de boomvalk verdwenen halverwege de jaren negentig geheel, noteerde de roofvogelaar. ‘Door bosgebieden vervolgens in te richten als recreatiegebied verslechteren de leefomstandigheden van de resterende roofvogels nog verder.’

Bijlsma verwijt de beheerders vernieling van natuur, ‘goedgepraat via natuurverbeterende waanideeën’ over verbetering van de biodiversiteit die zij zouden beogen. Het gaat de rentmeesters niet om de wespendienst, maar om het geld dat ze verdienen met omgezaagde bomen, stelt Bijlsma. Geen van de beheerders heeft zoveel meerjarige, gedetailleerde gegevens als hij, zegt de ‘boomtopper’. ‘Maar ze hebben dédain voor wetenschap en harde cijfers.’

Zijn er dan geen andere soorten dan roofvogels op die open plaatsen gekomen? Zeker wel, erkent Bijlsma: ‘Er verschijnen andere vogels, zoals tijdelijk de kleine plevier, boomleeuwerik of veldleeuwerik, en ongetwijfeld een schare planten en insecten die er voorheen niet voorkwamen. Dat laat onverlet dat van oneindig veel organismen het leefgebied kapot is gemaakt. Dát verkopen als natuurherstel,

topnatuur of vergroting van biodiversiteit mag je gerust gesubsidieerd cynisme noemen.'

Lijdt Bijlsma niet aan tunnelvisie, als hij zijn vizier enkel richt op roofvogels? Nee, zegt hij: hij hoort dezelfde geluiden van andere groepen die zich op één soort toeleggen. 'Mossen, slangen, paddestoelen, insecten: alle mensen die zich daarmee bezighouden, zien hetzelfde gebeuren na houtkap. Wat is dan nog het vergroten van de biodiversiteit? En wat was dat in het verleden precies?'

Over zulke fundamentele zaken hoort hij nauwelijks serieuze discussie in de wereld van natuurorganisaties, zegt hij. Dat steekt hem. Vandaar zijn aanklacht, die hij verwerkt in een boek. Hoe zeker weet hij als 'boomtopper' dat er geen andere oorzaken van de afname van roofvogels kunnen zijn dan houtkap? Bijlsma: 'Die zijn er, en die noem ik ook in mijn stuk. Veranderd voedselaanbod, intensieve landbouw, recreatiedruk, de opkomst van predatoren als boomarter en oehoe. Maar het is zonneklaar dat houtkap de grootste factor is.'

Extra zuur voor hem: de natuurbeheerders zagen vooral 'exoten' om, naaldbomen als lariks, fijnspar, douglas en stika. Laat dat nou net soorten zijn waarin veel roofvogels zich in de loop der decennia zijn gaan nestelen. Bijlsma: 'Natuurorganisaties krijgen het schuim op de lippen van de Amerikaanse vogelkers, ook een exoot. Maar die is allang opgenomen in de bosgemeenschap. Niemand van die organisaties kijkt naar wat een soort daar precies doet en betekent.'

'Lekker laten staan', vindt Bijlsma over veel exoten. 'Uitroeien lukt je trouwens toch niet.' En: 'Elke ingreep is een nieuwe vernieling. Organisaties verkopen dat vaak als natuurherstel, maar dat kan alleen als je een utopisch wereldbeeld hebt. Natuur mag geen vrije loop meer hebben, maar moet voldoen aan wat Natura-2000 voorschrijft. In een nat gebied mag geen riet en wilg verschijnen, omdat het niet in de toekomstvisie staat. Dat is geen natuurbeheer, maar ambtenarij.'

Is het nog wel leuk om vogels te kijken als je ze alleen maar achteruit ziet vliegen? Jawel, verzekert Bijlsma. 'Er is ook vooruitgang. Alles verandert permanent, dat is het leuke van natuur. Neem de draaihal: in 1990 zat die hier niet, door droogte in de Sahel. Midden jaren negentig trok het wat aan. Ik zat onlangs naar draaihalzen te kijken, toen ik naast me twee alarmerende grauwe klauwieren hoorde. Ook zong er een nachtzwaluw. In de top van een dode lariks zat een slangenarend. Dertig jaar geleden had ik dit niet geloofd.'

'Maar wacht - laat de natuurorganisaties zich niet op de borst kloppen: 'Dit is niet hun succes, maar het gevolg van een veranderende wereld, bijvoorbeeld in Afrika. Zo hoor ik steeds meer kraanvogels in het broedseizoen. Hun opkomst in Nederland heeft niets met natuurbeheer hier te maken, maar alles met de maisteelt in Duitsland en Zweden.'

REACTIES

Staatsbosbeheer

'Een deel van de oude monocultuur productienaaldbossen in het Drents-Friese Wold is omgevormd naar meer gevarieerde bossen of open landschappen. Dit doen we voor meer soortenrijkdom en het verbeteren van leefgebieden voor bedreigde plant- en diersoorten. Voor bepaalde soorten roofvogels zijn deze omstandigheden minder goed. Staatsbosbeheer hecht veel waarde aan de naleving van de Gedragscode Bosbeheer. We gaan graag met de Werkgroep Roofvogels Nederland in gesprek om te horen waar volgens hen verbeteringen mogelijk zijn.'

Natuurmonumenten

'Wij herkennen ons niet in het beeld dat Rob Bijlsma schetst. Heidegebieden zijn - op Europees niveau - uitzonderlijk; de biodiversiteit die daarbij hoort staat niet alleen in Nederland, maar ook Europees gezien het meest onder druk. Bossen komen in Europa veel meer voor en staan qua biodiversiteit minder onder druk. We geven de meest kwetsbare en bedreigde natuur meer ruimte door het vergroten en verbinden van heidevelden. Daarvoor kappen we af en toe bomen. De gedragscode voor goed natuurbeheer is daarbij onze leidraad. Bij het voorbereiden van werkzaamheden werken we zo veel mogelijk samen met lokale vogelwerkgroepen om eventuele aanwezige roofvogelnesten te sparen.'

Het gehele artikel van Rob Bijlsma verscheen in 'de Takkeling', orgaan van de Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) jaargang 28 (2020), nummer 3

Foto 7. Haviknest in lariksofstand in Boswachterij Smilde, 11 juni 2018. De markering van bomen rondom geeft de kapzone aan, niet 50 m afstand tot nestboom (wat Gedragscode voorschrijft), maar 25 m. *Goshawk nest in larch, with trees marked for felling (not 50 m distant from nest, as code of conduct dictates, but 25 m).*

Foto 8. Zelfde opstand na de velling, op 14 januari 2020; alle bomen tot 8 meter van het nest waren geveld; het geëxponeerde nest was in 2020 niet in gebruik. *Same nest on 14 January 2020, after felling. All trees within 8 m of the nesting tree were felled; the nest was deserted in 2020.*

De Takkeling 28(3), 2020

217

Uit de media

In deze rubriek vindt u becommentarieerde samenvattingen van berichten die in de media zijn verschenen. Als u iets voor deze rubriek hebt; graag het bericht met samenvatting, eventueel voorzien van commentaar, inleveren bij de redactie.

De Levende Natuur juli 2020. In de uitgave gaat het over: Rijk strooisel tegen verzuring, 300 miljoen euro wat doen we ermee? Loopkevers als indicator en wisselbeweidings op de kwelder.

Het gaat in deze uitgave niet over vogels, maar indirect heeft het alles met vogels te maken. Onder de kop 'Verdroging treft de Achterhoek' gaat het vooral over beukenlanen welke door verdroging afsterven. En dit betekent minder broedgelegenheid voor holenbroeders zoals holenduif, kleine bonte specht, grote bonte specht, zwarte specht en kauw. Terwijl ook de fluiter graag in een gezond beukenbos broedt. In het artikel wordt

vermeld dat er plannen waren voor verjonging van de beukenlaan in fases. Maar als de verdroging doorgaat is binnen drie jaar alles weg. De beukennoot is ook voedsel voor allerlei vogelsoorten. In een beschouwend artikel wordt uitgelegd dat er van de plannen voor natuurbehoud, bescherming en de ecologische hoofdstructuur (Natuur Netwerk Nederland) minder is terecht gekomen dan verwacht. Het doel was dat de otter van Groningen naar Zeeuws - Vlaanderen kon zwemmen, maar zo ver is het nog niet. Op basis van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) werd in 2004

een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden samengesteld.

Dit Natura 2000 netwerk vormt de hoeksteen van het EU-beleid voor het behoud en herstel van biodiversiteit. Beleidsplannen zijn mooi, maar telkens als het aankomt op de afweging van belangen die met de uitvoering van beleid zijn gemoeid, of die nu van de landbouw zijn, van de luchtvaart, of van de industrie, dan delft de natuur het onderspit. De voorbeelden zijn legio. Denk aan het Oostvaarderswold dat de Oostvaardersplassen moest verbinden met de Veluwe, zodat dieren een grotere bewegingsvrijheid zouden hebben. Het is er nooit van gekomen. Andere voorbeelden zijn de voortdurende uitbreiding van Schiphol en de lobby voor vliegveld Lelystad.

De Duitse wetenschapper en ontdekkingsreiziger Alexander von Humboldt waarschuwde tweehonderd jaar geleden al voor negatieve invloed van menselijk handelen op de natuur. Von Humboldt constateerde dat de natuur in al haar grootsheid en pracht een bijzonder ingewikkeld systeem is

waarin alles op alles reageert. Om dit menselijk handelen in goed banen te leiden is veel geld nodig. Er is 300 miljoen euro nodig, maar wat te doen met 300 miljoen? Verschillende deskundigen schrijven daar een artikel over. Ik heb nog wel een tip. Ik las in de krant dat het Nationale Park de Hoge Veluwe probeert de tapuit terug te lokken naar de Veluwe. Daarvoor zijn op 20 plekken op de Veluwe nestkasten ingegraven. De provincie bekostigt het project. Natuurbeheerders houden de komende twee jaar in de gaten of het lukt. En als het lukt, is het een idee voor de Sallandse Heuvelrug. Ik zie de tapuit helaas alleen als doortrekker. En zag deze vogels weer graag als broedvogel. Op de Sallandse Heuvelrug is er nog wel plek genoeg.

Henk Roelofs

Gelderland probeert tapuit naar Veluwe te lokken

Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Het Nationale Park De Hoge Veluwe en de provincie Gelderland proberen de tapuit terug te lokken naar de Veluwe. Daarvoor zijn op twintig plekken op de Veluwe nestkasten ingegraven, wan de vogel broedt graag in een hol. De provincie bekostigt het project. De tapuit is een zeldzame vogelsoort die in heel Europa suel verdwijnt. In de afgelopen dertig jaar is het aantal broedparen van de vogel in Nederland afgenomen van ruim 2000 naar ongeveer 300. Het dier broedt nog in de Noord-Hollandse duinen, in het Drents-Friese Wold en op de Wadden. Op de Veluwe zijn nesten van de vogel al jaren verdwenen, terwijl de tapuit daar wel thuishoort. Volgens boswachter Henk Ruiseler van De Hoge Veluwe foerageren de vogels tijdens de voorjaartrek wel op het Veluwe stuifzand. De ingegraven nestkasten mochten het dier verleiden om te gaan nestelen. Onderzoekers van de natuurbeheerders houden de komende twee jaar in de gaten of het lukt.

Op de Veluwe zijn dit voorjaar twintig nestkasten voor de tapuit ingegraven. beeld Herman van Oostan

Uit het veld

Het is september 2020 en de broedvogels zijn geteld. Van de bijzondere soorten telde ik in mijn Sovon BMP-B telgebied de volgende territoria. Buizerd 1x met uitgevlogen jongen, zwarte specht 5x, waarvan 1 nest met jonge vogels, boomleeuwerik 4, roodborsttapuit 6, raaf 1 waarschijnlijk met territorium, houtsnip 4, bosuil 2 waarvan 1 met uitgevlogen jongen, boompieper 14, gekraagde roodstaart 11, grote lijster 5, grasmus 3, boomklever 4, kneu 2, goudvink 10, koekoek 1, kuifmees 4, zwarte mees 5 en bonte vliegenvanger 2. Het gebied is ca. 650 ha groot en een groot deel is particulier gebied en bosbouwgebied. Door de bosbouw ontstaat veel afwisseling. Door het kappen van grove den, fijnspar en Douglasspar ontstaan veel kapvlakten met veel broedgelegenheid voor nachtzwaluwen, boompieper en boomleeuwerik. Ook de bosrandsoorten profiteren mee. Oude beuken, zomereik, Amerikaanse eik en ruwe berk blijven staan. In deze loofbomen vinden o.a. grote bonte specht en

boomklever voldoende nestgelegenheid. De in dit gebied gelegen Holterheide is in bezit van Staatsbosbeheer en bevat naast heidevelden, gevarieerd bos. Nachtzwaluw, boomleeuwerik, roodborsttapuit, grasmus, kneu, boompieper en koekoek vinden hier hun broedplek. De boomklever, zwarte specht, grote bonte specht en diverse mezensoorten broeden in het gevarieerde bos rondom de heide. Ook broeden hier geregeld de kruisbek en fluitier. Deze twee soorten heb ik dit broedseizoen niet waargenomen. In juli na de nachtzwaluwtelling ga ik jaarlijks planten inventariseren. Dit jaar bloeide het grasklokje en de steenanjer of heideanjer volop. Sommige heidebermen waren blauw van het grasklokje. Ook de Rode Lijst soorten kruipbrem, grondster en bosdroogbloem waren talrijk aanwezig. Na een periode met flinke regenbuien, begint vanaf 18 juli een extreem droge periode. Ook diverse bermenplanten verdrogen. Een voordeel van dit weer zijn de mooie droge avonden in de

tuin. Ook hier is van alles te zien: overvliegende vleermuizen, gierzwaluwen, boerenzwaluwen en grote groepen kauwtjes welke babbelend over de tuin naar een nabijgelegen slaappleats vliegen. En dan wordt het 13 augustus, de weersverwachting is zware, heftige onweersbuien met veel wind en regen. Om 9 uur 's avonds begint te onweren en te regenen. Net als de kauwtjes terugkomen van hun foerageergebied. Het is nu geen grote groep babbelende vogels. Met kleine groepjes van 5 tot 10 vogels vliegen

ze zwijgzaam over naar de slaappleats.

Zo kun je vanuit de tuin vogelgedrag waarnemen. De volgende avond waren ze er weer de kauwtjes al babbelend op weg naar de slaappleats. Ze behoren tot de kraaien (Corvidae). Over het algemeen een niet zo'n geliefde familie, maar wel een zeer interessante familie. Zwarte kraai, roek, bonte kraai en raaf. Van deze soorten is de raaf mijn favoriet.

Henk Roelofs

kleine vliegenvanger

grauwe vliegenvanger

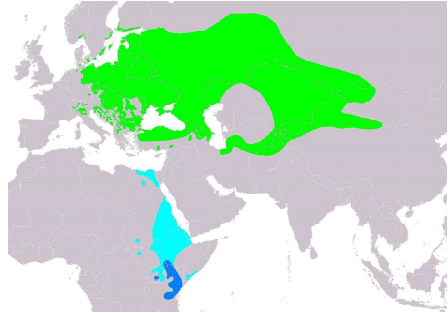
drieteenstrandloper

roodkeelpieper

Mystery Bird

Welke vogelsoort stond in de vorige nieuwsbrief Caprimulgus?

Het was de **sperwergrasmus** (*Sylvia nisoria*). De vogel is 15 – 17 cm. lang. Het is een relatief forse grasmus met een lange staart. Het volwassen mannetje is gemakkelijk herkenbaar door zijn gebandeerde borst en buik, net als een sperwer. Bij mannetjes die pas een zomer oud zijn en bij volwassen vrouwtjes is dit strepenpatroon echter niet te zien, de borst en buik zijn dan vager getekend, meer als een schubbenpatroon. Dit schubbenpatroon is ook aanwezig op de onderstaartdekveren van zowel mannetje als vrouwtje. Het mannetje is van boven grijs, het vrouwtje grijsbruin. Het mannetje heeft verder duidelijke witte vlekken op het einde van de staartveren en een gele iris.

Sperwergrasmussen komen voornamelijk voor van Midden- en Oost-Europa tot noordwestelijk Mongolië. De soort kent twee ondersoorten:

- *S. n. nisoria*: van centraal Europa tot het Oeralgebergte en Iran.
- *S. n. merzbacheri*: van noordelijk Kazachstan en noordoostelijk Iran tot zuidwestelijk Siberië en Mongolië.

Het leefgebied bestaat uit terrein met veel struikgewas (meidoorn, sleedoorn, braam en hondsroos, afgewisseld met open plekken en hier en daar een boom. Dit habitat wordt vaak gedeeld met grauwe klauwier. Leeft zeer teruggetrokken maar af en toe tussen twee struiken vliegend te zien en in het voorjaar in bijna horizontale zangvlucht. In Nederland is de soort een vrij zeldzame doortrekker die meestal in het najaar wordt gezien (of op ringstations gevangen).

Zang en video: <https://www.youtube.com/watch?v=NE47IHhC-sg>

Goed geraten door Jan Bosscher.

Alle inzenders bedankt!

De foto is gemaakt door Ronny Hullegie op Öland, Zweden, in broedgebied Stora Alvaret.

Hoe heet deze vogel?

(ter info: foto genomen in oktober jl. in Florida door Erik Busser)

Oplossingen voor 15 december 2020

Inzendingen naar Roel Janssen (r.j.janssen@online.nl)

wilde zwanen

Vogelwerkgroep Midden Overijssel

Bankrekening: NL62ABNA0591160706
t.n.v. Vogelwerkgroep Midden Overijssel
te Nijverdal

Secretariaat: Beatrixstraat 2
7442 SC Nijverdal

Telefoon: 06-42733996

E-mail: info@vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

Website: www.vogelwerkgroepmiddenoverijssel.nl

De VMO rekent het gebied tussen Ommen, Wierden, Markelo en Raalte als haar werkgebied. Activiteiten van de vogelwerkgroep zijn o.a.:

- het uitvoeren van broedvogelinventarisaties
- het houden van excursies voor leden
- het op aanvraag organiseren van vogelexcursies in de regio
- het uitgeven van dit verenigingsblad

De werkgroep doet mee aan landelijke tellingen van het SOVON en Vogelbescherming Nederland.

Het bestuur van de VMO bestaat uit::

Gerrit Dommerholt	voorzitter	Nijverdal	(06-11539430)
Ronny Hullegie	secretaris	Nijverdal	(06-42733996)
Jan Bosscher	penningmeester	Nijverdal	(0548-619932)
Roel Janssen	bestuurslid	Hattem	(06-15428467)
André Marissen	bestuurslid	Nijverdal	(0548-617736)

Lidmaatschap 20,- euro per jaar.

De vereniging kent ook donateurs, die de vereniging financieel ondersteunen. Donateurs krijgen een abonnement op Caprimulgus en kunnen deelnemen aan de excursies.

Meer weten over de Vogelwerkgroep Midden Overijssel of lid of donateur worden, neem dan contact op met een van de bestuursleden of verzend een e-mail.

Foto's	pagina	11, 16, 19, 20, 21	: Roel Janssen
Foto's	pagina	18, 17, 19, 22	: Ronny Hullegie
Foto's	pagina	14, 15,	: De Takkeling
Foto	pagina	16	: WWW
Kaart	pagina	4, 20	: WWW

Volg de vogelwerkgroep ook op Twitter en Facebook:

<https://www.facebook.com/Vogelwerkgroep-Midden-Overijssel-251725534866136/>

<https://twitter.com/VWGMidOverijsse>

